

פחד דוד

יו"ל ע"י מוסדות "אורות חיים ומושה" ישראל

בנשיאות בנש"ק מורנו ורבנו הגה"צ רבי **דוד חנניה פינטו** שליט"א

בן הצדיק המלוו"ן רבי **מושה אהרן פינטו** זצ"ל ונכד הצדיק הקדוש המלוו"ן רבי **חיים פינטו** זיע"א

פרשת
וארא

כ"ח טבת
תש"פ

1009

שיחה שבועית לפרשת השבוע מאת מו"ר הגה"צ רבי דוד חנניה פינטו שליט"א

משכיל לדוד

הטעם שהכביד ה' את לב פרעה

ירבעם בן נבט ברשעו.

וכן לגבי אחר שיצאה בת קול ואמרה "כולם אם ישובו בתשובה תתקבל תשובתם חוץ מאחר" (חגיגה טו, א). כי מאחר וחטא והרשיע כה רבות נטלו ממנו את כוח הבחירה לבחור בטוב ונעלו בפניו דלתות התשובה.

וכן מצאתי במדרש רבה (שמות יג, ג) "אמר רבי יוחנן מכאן פתחון פה למינים לומר לא נתן ה' לפרעה לעשות תשובה שנאמר "כי אני הכבדתי את ליבו". אמר לו ריש לקיש אם ללצים הוא לייץ. שהקב"ה מתרה בו באדם פעם ראשונה, שניה ושלישית ואינו חוזר בו והוא נועל את ליבו מן התשובה, כדי לפרוע ממנו מה שחטא. אף כך פרעה הרשע כיון ששיגר הקב"ה חמש פעמים (חמשת המכות הראשונות) ולא השגיח פרעה אל דבריו אמר לו הקב"ה אתה הקשית את עורפך והכבדת את ליבך הריני מוסיף לך טומאה על טומאתך".

נאמר "הירא את דבר ה' מעבדי פרעה הניס את עבדיו ואת מקנהו אל הבתים. ואשר לא שם ליבו אל דבר ה' ויעזוב את עבדיו ואת מקנהו בשדה" (שמות ט, כ-כא). היה זה במכת ברד, שהזוהי משה את פרעה ועבדיו שמי שרוצה להינצל הוא ורכושו שיכניס הכל אל הבתים. ומי שהאמין בה' הכניס ולא ניזוק, ומי שלא האמין לא הכניס וניזוק. וקשה כיצד יש שלא האמינו בה' והרי כבר במכת כינים אמרו החרטומים לפרעה "אצבע א-להים היא" (שם ט, טו).

ופירש הגאון רבי יאשיהו פינטו זיע"א בספרו 'כסף מזוקק', שאמנם כבר במכות הראשונות התעוררו פרעה ועבדיו לחזור בתשובה אלא שחזרתם בתשובה היתה מהשפה ולחוץ ולא בפנימיות ליבם. ועל כן לא אספו את הבהמות הביתה חרף אזהרת משה. כלומר שכאשר התשובה היא רק מהשפה ולחוץ ממילא האדם נשאר עומד ברשעו רק שהוא חושב שחזר בתשובה, אבל באמת אין תשובתו רצויה.

ובכך באר הרי"ף זיע"א את הפסוק "בא אל פרעה כי אני הכבדתי את לבו ואת לב עבדיו למען שתי אותתי אלה בקרבך" (שם י, א), שכיון שראה ה' שפרעה לא שב בתשובה בליבו אלא רק בחיצוניות שלו הכביד ה' את ליבו, בשביל שיקבל את המכות הנוספות ארבה חושך ומכת בכורות עד שיתעורר לחזור בתשובה גם בליבו פנימה.

אמנם שוב הכביד ה' את ליבו של פרעה, גם לאחר מכת בכורות בכדי שירדוף אחרי בני ישראל לים סוף. והסיבה לכך, שפרעה חזר בתשובה במכת בכורות רק מיראת העונש ולא מתוך ביטולו לפני ה'. רואים מכך עד כמה האדם נתבע על מעשיו.

וזה לימוד גדול שלא מספיק לשוב בתשובה מהשפה ולחוץ, אלא צריך להרגיש את התשובה בלב. ולוה צריך חשבון נפש נוקב לראות אם התשובה נעשית גם בלב. כי כאשר אדם חוזר בתשובה רק מן השפה ולחוץ ולא מתוך שברון הלב הרי שהוא נשאר ברשעו ואין תשובתו תשובה ולכן מעולם לא יהיה חרד לדבר ה'.

"לך אל פרעה בבוקר הנה יוצא המימה ונצבת לקראתו על שפת היאור והמטה אשר נהפך לנחש תיקח בידך"
(שמות ז, טו)

ורש"י שם כתב "הנה יוצא המימה" - לנקביו, שהיה עושה עצמו אלוה ואומר שאינו צריך לנקביו ומשכים ויוצא לנילוס ועושה שם צרכיו, עד כאן דבריו. וציווה ה' את משה ללכת אל היאור להראות לפרעה שהוא יודע שאכן הוא כן נצרך לצרכיו, ומרמה במה שמצאיר שהוא אלוה. ובעצם, פרעה היה צריך להתבייש מפני משה ולחזור בו מעקשנותו מלשלח את עם ישראל. כי משה רבנו כבר ראה שהוא משקר במה שעושה מעצמו אלוה, אלא שפרעה הכביד את ליבו אף על פי כן, ובלי בושה המשיך להכריז על עצמו שהוא אלוה.

לפי זה נראה לבאר ענין נוסף. הקשה לפני אחד ממכרי מדוע הכביד ה' את ליבו של פרעה בחמש המכות האחרונות. והרי אין ה' מעניש אלא אם כן היתה בחירה לאדם לבחור בטוב וברע. ואם ה' הכביד את לב פרעה לא היתה לו בחירה, ולכאורה לא ראוי שיענש. וכך מפורש ברמב"ן על הפסוק במכת דבר "ויחזק ה' את לב פרעה ולא שמע אליהם" (שם ט, יב), וכתב הרמב"ן שעד עכשיו בחמשת המכות הראשונות עד מכת דבר התורה כתבה "ויחזק לב פרעה", ויכבד פרעה את ליבו, וכדומה. ואילו מכת דבר והלאה התורה משתמשת בלשון "ויחזק ה' את לב פרעה". ובאר הרמב"ן שבחמשת המכות הראשונות אכן פרעה הכביד את ליבו מיוזמתו. אבל מכת דבר ואילך כבר היה בלב פרעה לחזור בתשובה ולא להכביד את ליבו. אלא שה' הכביד את ליבו בסוף כל מכה ומכה עד מכת בכורות. ואם כן קשה מדוע נענש פרעה אם ה' הכביד את ליבו.

ולפי מה שבארנו יש לומר, שמכיוון שפרעה במכות הראשונות היה מקשה את ליבו ומכביד אותו פעם אחר פעם ומשקר שהוא אלוה במצח נחושה גם בפני משה רבנו שתפסו בשקר בראותו את פרעה עושה את צרכיו על שפת היאור. ואף אחרי חמש מכות שראה ה' שפרעה בוחר בכל פעם ברע ומקשה את ליבו ואינו מנסה אפילו פעם אחת לבחור בטוב לראות כמה טוב הוא הטוב. וכל הטעם שלו הוא רק ברע. העניש אותו ה' ונטל ממנו את כוח הבחירה, והמשיך להתנהג עם הכוחות הרעים שהיו בו כי הרי כבר קבע פרעה בליבו לבחור רק ברע. ובדרך שאדם קובע לעצמו לעשות קובעים לו בשמים את המשך דרכיו שלוקחים ממנו את כוח הבחירה וקובעים לו את הדרך שבחר בה בהתחלה.

וכמו זה מצינו גם בירבעם בן נבט שחטא והחטיא את ישראל. ונגלה אליו ה' ואמר לו שיחזור בתשובה ויזכה לטייל עם ה' בגן עדן ביחד עם דוד המלך ע"ה. ואף על פי כן הקשה את ליבו ולא חזר בתשובה (סנהדרין קב, א). והסיבה שהקשה את ליבו, כיון שחטא והחטיא זמן כה רב, כבר נטלו ממנו את כוח הבחירה ושוב לא היה יכול לבחור בטוב. וכמו שהתנבא אליו אחיה השילוני (מלכים א; יד, י-יד) שסופו יהא מר וירש גיהנום ועם כל זאת נשאר

ירושלים תל אביב חיפה באר שבע

הדלקת נרות 4:30 | 4:45 | 4:36 | 4:51

מוצאי שבת 5:45 | 5:46 | 5:44 | 5:47

רבינו תם 6:23 | 6:22 | 6:19 | 6:24

שבת מברכין, ראש חודש ביום שני
המולד ביום שבת קודש שעה 8:46 ו-9 חלקים

הילולא דצדיקיא

כח - רבי חננאל ניפי
מח"ס 'לוית חן'

כט - רבי יצחק כדורי

א - רבי משה שיק
מהר"ם שיק

ב - רבי משולם זושא
מנאפולי

ג - רבי יוסף מאמשינוב

ד - רבי משה לייב
מסאסוב

ה - רבי חיים ישעיה הכהן
מח"ס 'מסגרת השלחן'

המעוניין לקבל את העלון בדוא"ל
ישלח הודעה: mld@hpinto.org.il

במסילה נעלה

שביבי אמונה ובטחון מפקנסו של מו"ר הגה"צ רבי דוד חנניה פינטו שליט"א

מה למדתי ממעקב אחרי נמלה?

מעשה היה בביתנו, אשר ממנו זכיתי ללמוד אודות השגחת הבורא יתברך על כל ברואיו, ואפילו על הקטנים ביותר.

היה זה ביום שישי, ערב שבת קדש. כבר בשעות הצהריים המוקדמות עזבתי את כל עיסוקיי בצרכי הציבור, ופניתי לסייע לבני ביתי בהכנת הבית לכבוד שבת המלכה.

תוך כדי עיסוקי בהכנות לשבת הבחנתי לפתע בנמלה קטנה אשר עשתה את דרכה לכיוון הקומה התחתונה בביתנו.

עמדתי והתבוננתי בה בדרכה, וכשהעוזר שלנו הבחין בי שאני מתבונן בנמלה הקטנה, הוא ביקש להרוג אותה ולסלקה מיד מהשטח. אך אני עצרתי אותו ממעשה זה, והמשכתי לעקוב אחרי צעדי הנמלה.

כיון שהדבר ארע כאמור ביום שישי, ואני הייתי טרוד בהכנות לקראת שבת, ביקשתי מהעוזר שלנו שימשיך הוא לשמור על הנמלה ושיעקוב אחריה בדרכה. לאחר שעתיים תמימות קרא לי העוזר ממרתף הבית. הוא סיפר שהנמלה הגיע בעצמה עד למרתף, ושם - המתין לה

עכביש. כשהעכביש גילה את הנמלה הבאה לקראתו - הוא מיהר לעברה, תפש אותה וְאָכְלָהּ בתאבון רב.

הייתי המום מהחוכמה האדירה שבה הקב"ה מנהל את עולמו.

הנה, הקב"ה ידע שבימות החורף העכביש ימצא לעצמו מחסה במרתף ביתנו, וביום שישי אחד הוא יהיה רעב ולא יהיה לו מה לאכול, ולפיכך זימן לו הבורא יתברך את הנמלה שייתכן שנבראה כבר כמה חודשים קודם לכן בימות הקיץ, והוליך אותה מרחק רב עד למקום מושבו של העכביש - כל זאת על מנת שתשמש לו למזון בשעה שיזדקק לכך.

על אופן התנהלות זה כבר שורר דוד המלך בתהילים: "כולם אליך ישברון לתת אוכלם בעיתו, תיתן להם ילקטון תפתח ירך יטעון טוב" (תהילים קד, כז-כח).

הקב"ה מכין לכל בריאה ובריאה את מזונה, ודואג לכלכלת כל הנבראים באופן מופלא, ועל כן עלינו לתלות את עינינו רק בו, ולבקש רק ממנו שיוזן ויכלכל אותנו בחן, בחסד וברחמים, בשפע ובכבוד.

במרה מפטירין

הפטרת השבוע: "כה אמר ה'" (יחזקאל כ"ח)

הקשר לפרשה: בהפטרה יש נבואות על מפלתה של ארץ מצרים, והוא מענין הפרשה שבה מסופר על הפורענות שבה על מצרים בעשר המכות שקיבלו מיד ה'.

נצור לשונך

תולה ארץ על בלימה

אפילו על אמת

כשם שאסור לקבל לשון הרע, אם שמע מאחד, כך הוא הדין אפילו אם שמע משנים או יותר אין להאמין להם, אם סיפרו לו, כיון שאפילו לפי דבריהן, שפלוגי עשה שלא כהוגן, הרי הם עברו על הלאו "לא תלך רכיל", שהוא אפילו על דברי אמת.

דברי חכמים

פרפראות לפרשה

משולחנם של חכמי התורה

מידת הרחמים מבקשת את שלה

בשער בת רבים מודיע רבי שמואל די מודינה ('מהרשד"ם' או"ח, ג) כי מרגניתא טבא תחת ידיו.

הנה לא מצינו שם ה' אלוקים כי אם בתחילת ספר בראשית, בפסוק "אלה תולדות השמים והארץ בהבראם, ביום עשות ה' א-להים ארץ ושמים" (בראשית ב, ד), ולאחר מכן לא מצינו את שני השמות הקדושים כאחד, עד לפרשה זו. הדבר אומר דרשני.

והשיב המהרשד"ם שהשי"ת בפוקדו את מצרים במידת הדין, הקדים בכל זאת את מידת הרחמים למידת הדין, בכך שהחיטה והכוסמת לא נוכו, ופלאי פלאות היו שם.

וכל כך למה? - כי חיי נפש המה, וברוב רחמיו וחסדיו חס הבורא העולם גם על נפשם של הרשעים, אפילו שרשעים המה.

ושאל הגאון רבי מסעוד בן שמעון שליט"א: אם כן, מדוע במכת דם, שגם היא חיי נפש - לא חמל? וכן בשאר מכות שבהן היו המצרים קרובים לפיקוח נפש, לא השמיע לנו הכתוב את שיתוף הרחמים בדין; מדוע רק במכת הברד?

והשיב גם רבי מסעוד בפנינה יקרה:

במכה זו הוכיחו המצרים שיש להם קצת יראת שמים, שהרי הירא את דבר ה' הניס עבדיו, ומכיון שכך שיתף גם הקב"ה את רחמיו המרובים בתוך הדין הקשה.

מסופר על החפץ חיים שפגש פעם את האדמו"ר בעל ה'אמרי אמת' מגור זצ"ל, ושאלו מה היא יראת שמים? השיב לו האדמו"ר: "הירא את דבר ה' הניס עבדיו!" והיעדר יר"ש הוא "ואשר לא שם לבו".

ולעניות דעתי אפשר להוסיף עוד סיבה מדוע שיתף הקב"ה את רחמיו דווקא במכת הברד. שהרי במכה זו עשו האש והמים שלום זה עם זה, עד כדי כך שהמים דלקו ויצרו שלהבת אש.

ומאחר ושלום זה בא לעולם לעשות רצונו של הקב"ה, ולקדש את שמו בעולם, באה מידת הרחמים וביקשה את שלה...

כי כל מקום שיש בו קידוש שם שמים, שם מוצאת מידת הרחמים מקום להתגדר.

מן האוצר

ממשנתו של מו"ר הגה"צ
רבי דוד חנניה פינטו שליט"א

חסד לאומים חטאת

ראיתי שאלה המובאת באחד הספרים, מפני מה משה רבנו הכיר טובה למים ולחול אך לא הכיר טובה לפרעה שגידלו בביתו ועשה אותו לנסיך, שאם אדם מכיר טובה לדומם, קל וחומר עליו להכיר טובה לבשר ודם. והנה מצינו שלא רק שמשה לא הכיר טובה לפרעה על כל מה שעשה בעבורו, אלא שהוא היה אחראי להכותו בעשרת המכות.

ונראה לתרץ קושיה זו על פי מקרה שארע עימי. באחד הימים ניגש אלי אדם ואמר לי שצריך להכיר טובה להיטלר ימ"ש מכיוון שבזכותו הוקמה מדינת ישראל, שלולא היה היטלר ימ"ש משמיד את העם היהודי, לא היו חשים הכל בצורך להקים מדינה ליהודים. ולמשמע דברים אלו הזדעזעתי עד מאוד, וכי כיצד אפשר לחוש הכרת הטוב כלפי מי שרצח שישה מיליון יהודים, וזהו כגון האמירה המגוחכת שיש לחוש הכרת הטוב כלפי המן שבזכות מחשבתו הרעה להשמיד להרוג ולאבד את עם ישראל, אנו חוגגים היום את חג הפורים עם כל המצוות הכלולות בו, ובוודאי שאין הדעת טובלת מחשבות מסוג זה.

ומעניין זה נראה להשיב שמשה לא הכיר טובה לפרעה על כל השנים שגידלו בביתו, משום שפרעה היה צורר העם היהודי ובחזקת רשע גמור, והגם שהתנהג עם משה הפעוט בחסד וברחמים, הרי שזהו "חסד לאומים חטאת" (משלי יד, לד) ולכן אין כל צורך להכיר טובה על כך, אלא אדרבה, להענישו מנה אחת אפיים על כל הצער והרוע שגרם לבני ישראל תחת עול שעבודו. כמו כן כאשר אדם מכיר טובה לאדם רשע הרי שבזה הוא מביע הסכמה עם כוחותיו ומעשיו הרעים ונעשה שותף לטומאה, ועל כן אם משה היה מביע הערכה על מעשי פרעה עימו, הרי שבכך הוא היה חלילה מסכים עימו במעשיו הרעים ומחזק ידי עושי עבירה.

ומעיד אני על עצמי שמשתדל אני בכל כוחי לא לעשות שימוש בכספם של מחללי שבתות, היות ועל ידי שימוש בכסף זה אני מחזק את ידם ולכאורה נותן להם הכשר להמשיך ולחלל את השבת. דבר מצוי הוא שלא פעם אדם שפותח את העסק שלו בשבת ומחלל אותה, מרגיע הוא את מצפונו על ידי כך שהוא תורם מכספו למטרות צדקה וחסד, אך יש להתחזק ולדעת ששימוש בכסף שהתקבל בדרך אסורה - אין בו כל ברכה, ומלבד זאת, השימוש בכסף זה עלול להעניק תעודת הכשר לבעליו להמשיך בדרכו הרעה.

פניני הפרשה

לשם שמים נתכוונו

"ומשה בן שמנים שנה ואהרן בן שלש ושמנים שנה" (שמות ז, ז)

ה'כתב סופר' תמה מה ענין מספר שנותם לכאן?

וביאר שהתורה מעידה על משה ואהרן שקיימו את שליחותם רק מפני שהשי"ת ציום ללכת, ולא שהיתה כוונתם ח"ו לגדולה ולהתנשאות שהם שלוחי ה'.

והנה על משה רבינו אנו יודעים שלא לכבודו עשה, לפי שסירב בשליחות כמה פעמים ובעל כורחו הלך, אבל אהרן אולי לכבודו עשה, לכן מספרת לנו התורה "ומשה בן שמונים ואהרן בן שלש ושמנים שנה", וא"כ היתה שליחות זו לאהרן לפחיתות כבוד, שיהיה הוא לפה ולמתורגמן לאחיז הצעיר, ולולי שהתכוין לשם שמים לא היה הולך לשליחות זו, ומזה שהלך מוכח שכוונתו היתה אך ורק לקיים ציווי ה'.

לבקש בבהירות את צרכינו

"ויצעק משה אל ה' על דבר הצפרדעים אשר שם לפרעה" (שמות ח, ח)

רבינו ה'אור החיים' הקדוש זיע"א מציין על פסוק זה את המשפט הקצר "מכאן שצריך לפרש תפלתו".

כלומר, לפי שקשה מדוע הוצרך משה רבינו להזכיר בדבריו את שמו של פרעה, הרי הקדוש ברוך הוא יודע שהוא מתפלל על צפרדעים שנמצאים אצל פרעה, אלא למדים מכאן שיש צורך לפרש את התפילה.

הסבר רחב לכך מביא ה'אור החיים' ובפרשת ואתחנן, על פי המסופר במדרש, שאדם היה הולך בדרכו ונושא משאות כבדים, והתפלל לפני ה' 'הזמן לי חמור', ומיד נזדמן לפניו גוי עם חמור צעיר, וגזר עליו שיישא גם את חמורו בנוסף לכל המשאות שהיו אתו. ובא אותו יהודי ושאל את החכמים, מדוע לא התקבלה תפילתו?

והסבירו לו החכמים שהיה עליו להתפלל בצורה מפורשת שה' יזמין לו חמור שיעזור לו לישא את משאו, ומכיון שהוא לא פירט, יש מקטרגים שפירשו את תפילתו כרצונם, ובאמת נתקיימה תפילתו שנזדמן לו חמור, אבל זה היה לרעתו שהיה צריך לשאת גם את החמור.

וזה מפורש בכתוב "ואתחנן אל ה' בעת ההיא לאמר", היינו שהתפילה צריכה להיות מפורשת וברורה.

לחלוק כבוד לכל אדם

"ויצום אל בני ישראל ואל פרעה מלך מצרים" (שמות ו, ג)

על יסוד דברי רש"י שהוראה מיוחדת נאמרה כאן "לחלוק לו כבוד בדבריהם", מציין רבי אהרן בן שמעון זצ"ל בספרו 'נהר מצרים' ש"מנהגנו פשוט במצרים ללוות את מתי הגויים מאיזו אומה ולשון שיהיה. אם מזמינים אותנו, מפני דרכי שלום. ובוודאי ובוודאי לגדולי המלכות, אשר הוא גם נימוס מדיני".

"ובפרט במלכות מצרים אשר בה כל הדתות והלשונות - כבודן שווה, ולכבוד הוא לכבד את כל אדם".

ומסתכל בפתק, ואז נזכר אני בפירושו של החוות דעת לפסוק זה: **שכאשר אדם רואה חסרון של הזולת, 'עיניך לנוכח יביטו', שיביט אל עצמו, ואז 'עפעפיך יישירו לנגדך', כי כאשר יראה כמה גרועים המעשים של עצמו, ממילא יראה שחברו טוב ממנו, יראה את מעלותיו וידון אותו לכף זכות.**

"בשנה זו, סיים רבי איסר זלמן את דבריו, "שכחתי לכתוב לפני המועד את הפסוק, וחש אני ממש תחושה של פיקוח נפש, באם אכשל בראיית חסרונות בבני ישראל".

עומד בגשם השוטף

אחת המידות החשובות ביותר הינה מידת הכרת הטוב. כאשר אדם מכיר בטובה שניתנה לו - הוא יכול להגיע לשלמות המעשים בין אדם למקום, בכך שמכיר בטובות הרבות של הקב"ה, וכן בבין אדם לחברו - בכך שגמלו לו טובה ועליו להשיב להם כגמולם הטוב.

את כוחו וגדולתו של המכיר טובה לשני, ניתן ללמוד מן הסיפור הבא, המובא בספר 'בדידי הוי עובדא'.

מעשה שהיה בבחור צעיר כבן שלוש עשרה, שלמד בישיבה לבחורים מצוינים באירופה. בחור זה היה הצעיר שבחבורה. בני הישיבה למדו בבית הכנסת, ואכלו אצל בעלי בתים אשר נהגו להזמינם לסעוד על שולחנם. מידי יום סעדו הבחורים במקום אחר. לעיתים, לא הזמנו הבחורים לשום בית ונתרו רעבים. מקום הלינה היה בבית הכנסת. הבחורים הוותיקים 'תפסו' להם מקום לינה על הספסלים, ואילו הנער הצעיר נאלץ לישון על הרצפה, מחוסר מקום.

בקיץ עוד היה הדבר נסבל, אולם בלילות החורף, כשהקור היה עז וסופות שלגים השתוללו בחוץ, המצב היה קשה מאד, ממש בלתי נסבל. אף במשך היום סבל הבחור, היות וכמעט כל הלילה נדדה שנתו מעיניו, התקשה להישאר ערני במשך שעות לימודו ביום.

יום אחד קיבל הנער מכתב מדודו, אחי אמו, שהיה נפח ומסגר. דודו ביקש להזמינו לבוא אליו וללמוד מקצוע. מאחר ולא היו לדוד ילדים, הבטיח לאחינו כי אם ילמד את המקצוע ויכנס לעסקי - כל רכושו יוענק לו לאחר מותו. מלחמה פנימית קשה התחוללה בנפש הנער, ולבסוף החליט לקבל את הצעת דודו ולעזוב את הישיבה, אך החליט כי יעשה זאת רק למחרת היום. "זה יהיה הלילה האחרון בו אלון על הרצפה הקפואה", חשב

הבחור בליבו.

ויהי בחצות הלילה, הופיעה לפתע אשה בפתח בית הכנסת. הבחור היחיד שנותר ער באותו לילה היה הנער הצעיר שכאמור התקשה להירדם. האישה ניגשה אל הבחור וסיפרה: "זה עתה קמתי מהשבעה על בעלי, נותרתי לבדי גלמודה, בלי ילדים. בעלי היה בעל בית חרושת לשמיכות, והואיל ונשארו מספר שמיכות בביתנו, אני מעוניינת לתת אותן לבחור ישיבה..."

"מאז, סיפר אותו בחור, השינה הפסיקה להיות סיבה להפרעה בלימודי", הוא המשיך ללמוד ולהתעלות בישיבה בזכות אותה שמיכה..."

לימים, הפך אותו בחור לגדול הדור, שרבים יונקים מתורתו, הלא הוא מרן הגאון רבי אלעזר מנחם מן שך זצ"ל.

הסיפור טרם הסתיים. בשנת תשל"ו, ביום חורפי וגשום במיוחד, כשהקור היה גדול, פנה הרב שך זצ"ל לנכדו שיזמין ידית עם רכב עבורו ללוויה בבית החיים הישן שבחיפה. כל הניסיונות לשכנעו שיום זה לא נוח ליציאה מבחינת מזג האוויר עלו בתוהו. נכדו של הרב ציפה, שאם כבוד הרב כה הטריח עצמו, ודאי מדובר בלוויה של אדם גדול ויהיה שם קהל רב. להפתעתו, הלוויה הייתה של אלמנה גלמודה ובודדה. את מיטתה ליוו בקושי כמניין אנשים.

הרב שך עמד בגשם משך כל זמן הלוויה, ולאחר סתימת הגולל אמר קדיש. בחזרתם לעבר המכונית, עצר הרב מלכת ונשאר על עומדו, בעוד הגשם יורד בשטף והרוח הקרה מנשבת בכל עוז. לא הועילו כל שכנועי הנכד להזיזו ממקומו. לאחר דקות ארוכות המשיך הרב לכיוון הרכב, ונכנס לרכב כשכולו ספוג ונוטף מים.

במשך כל הנסיעה חזרה לבני ברק, שמר הרב על שתיקה ולא ענה לשאלות הנכד. בהגיעם לבית הרב, ולאחר שהחליף את בגדיו הרטובים וחימם עצמו, נענה לבקשת הנכד והסביר את מעשיו: "היתה זו האישה שהצילה את חיי, בזכותה נותרתי בישיבה... משך שנים עקבתי אחריה, וכשנודע לי על פטירתה הרגשתי חובה גדולה ללכת ללווייתה".

לשאלת הנכד, מדוע לאחר הלוויה השתהה הרב בגשם השוטף דקות ארוכות, השיב הרב: **"רצייתי להרגיש וליזכור את הקור והסבל הנורא, שהיו מנת חלקי באותם ימים קשים, כדי שאוכל להעריך את הכרת הטוב אשר חב אני לאשה זו..."**

תלמידיו של החוזה מלובלין זצ"ל שאלו את רבם: "כיצד יתכן שמשה ואהרן יהיו שקולים ושווים כאחד, כדברי רש"י בפרשתנו (שמות ו, כו) "יש מקומות שמקדים אהרן למשה ויש מקומות שמקדים משה לאהרן, לומר לך ששקולים כאחד" - הרי ידוע מה שאמרו חז"ל על בני האדם, שכשם שאין פרצופיהן שווין כך אין דעותיהן שוות?"

וכך השיב להם החוזה:

"דברי חז"ל אמורים בבני אדם המחשיבים את עצמם, ועומדים על דעתם, אם כן ודאי שדעתם אינה יכולה להשתוות עם דעתו של זולתם, מה שאין כן משה ואהרן שאמרו על עצמם 'ונחננו מה', הם הרי לא החשיבו את עצמם, אישיותם לא תפסה מקום של כבוד בעיני עצמם, לכן יכלו אכן להיות שקולים ושווים בדעתם".

ביריעה זו נתחקה אחר מעשיהם של גדולי ישראל, כיצד אישיותם נעלמה במקום שיש להוקיר טובה וכבוד לזולתם, ועד כמה הקפידו לראות את גודל יקר תפארת כל יהודי ויהודי באשר הוא.

פיקוח נפש של ממש

הימים היו ימי חול המועד, והגאון רבי איסר זלמן מלצר זצ"ל ישב ולמד תורה עם תלמידו הגאון רבי דוד פינקל זצ"ל, לפתע ביקש רבי איסר זלמן מהחברותא שלו שיביא לו דף וכלי כתיבה. השתומם התלמיד ותמה: "הרי היום הוא חול המועד! וכי הזדמן לרב כתיבת דבר מה שהוא דבר האבד?"

"לא דבר האבד צריך אני לכתוב, אלא ממש פקוח נפש", ענה רבי איסר זלמן.

תיכף ומיד נענה התלמיד לבקשת רבו והמציא לו עט ודף. נטל רבי איסר זלמן את העט וכתב על הדף את הפסוק: "עיניך לנוכח יביטו ועפעפיך יישרו נגדך", והכניס את הפתק אל המגירה שהיתה קבועה בשולחנו. מה מאוד גדלה תמיהתו של רבי דוד פינקל, "וכי איזה פיקוח נפש יש בכתיבת פסוק זה?" הרהר בקול.

"הנה בימי החגים, ענה לו רבי איסר זלמן, רבים באים לבקרני, לברך ולהתברך בברכת החג. טבעם של דברים שאסתכן בכך שאראה באורחים את חסרונותיהם ולא את מעלתם, ועל כן, מידי פעם פותח אני את המגירה